

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО Е-ДЕКЛАРУВАННЯ

RESPONSIBILITY OF CIVIL SERVANTS FOR VIOLATING THE LAW ON E-DECLARATION

У статті розглянуто відповідальність державних службовців за порушення законодавства щодо е-декларування. Досліджено адміністративну та кримінальну відповідальність за вчинення такого правопорушення. Вказані санкції, що застосовуються в разі вчинення правопорушення.

Рекомендовані дії, які мають бути застосовані суб'єктами декларування для забезпечення свої прав. Виявлено недолік у цій галузі – відсутність переліку поважних причин неподання декларацій, що звільняють від юридичної відповідальності.

Ключові слова: державний службовець, електронне декларування, правопорушення, адміністративна відповідальність, кримінальна відповідальність.

Рекомендованы действия, которые должны быть применены субъектами декларирования для обеспечения своих прав. Выявлен недостаток в этой области – отсутствие перечня уважительных причин непредставления деклараций, освобождающих от юридической ответственности.

Ключевые слова: государственный служащий, электронное декларирование, правонарушение, административная ответственность, уголовная ответственность.

The article deals with the responsibility of civil servants for violating the law on e-declaration. The administrative and criminal responsibility for the commission of such an offense was investigated. The specified sanctions are applied in the case of committing the offense.

Recommended actions to be applied by the declarant to secure their rights. The shortcoming in this area is revealed - the lack of a list of good reasons for not submitting declarations that exempt from legal liability.

Key words: civil servant, electronic declaration, offense, administrative liability, criminal liability.

УДК 351.71:004

Шешотова О.С.

старший лаборант кафедри господарського та адміністративного права Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

В статье рассмотрена ответственность государственных служащих за нарушение законодательства относительно е-декларирования. Исследованы административная и уголовная ответственности за совершение такого правонарушения. Указаны санкции, применяемые в случае совершения правонарушения.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Питання фінансового контролю за діяльністю представників державної влади, державних службовців та посадових осіб завжди було актуальним. У сучасних умовах розвитку державного управління виникла потреба в реформуванні системи державного управління, одним із найбільших недоліків якої є високий рівень поширення та сприйняття корупції. Корупція є масштабною і найгострішою проблемою, що існує в сучасному суспільстві. Саме це явище є глобальною загрозою для демократичного розвитку держави. Оскільки традиційні засоби контролю є не досить дієвими, виникає потреба в дослідженні нових інструментів здійснення фінансового контролю. Одним із сучасних засобів запобігання та протидії корупції і водночас інструментом фінансового контролю є електронне декларування майна держслужбовців. Такий спосіб фінансового контролю повинен забезпечувати прозорість і дієвість механізму контролю у сфері запобігання та протидії корупції. Але дієвість такого методу безпосередньо пов'язана із відповідальністю за порушення вимог фінансового контролю, а саме за недотримання вимог електронного декларування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед науковців, що займались дослідженням

питань, пов'язаних з поданням електронних декларацій, слід відзначити Д. Ковриженко, Ю. Федчишин, І. Беззуб та інших.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Запровадження електронного декларування дійсно є великим кроком в розвитку нашої країни. Така система декларування є абсолютно необтяжливою для порядних чиновників і водночас унеможливує перебування на державній службі недобросовісних осіб. А проте існує категорія осіб, які намагаються скористатись певними недоліками цієї системи для уникнення відповідальності за її порушення.

Метою статті є дослідження наявних видів відповідальності за порушення подання електронних декларацій представниками влади, державними службовцями та посадовими особами.

Виклад основного матеріалу дослідження. Одним із ефективних засобів контролю є електронне декларування державних службовців.

Згідно з ч. 2 ст. 1 ЗУ «Про державну службу», державний службовець – це громадянин України, який займає посаду державної служби в органі державної влади, іншому державному органі, його апараті (секретаріаті) (далі – державний орган), одержує заробітну плату з коштів державного бюджету та здійс-

нює встановлені для цієї посади повноваження, безпосередньо пов'язані з виконанням завдань і функцій такого державного органу, а також дотримується принципів державної служби [1, с. 1].

Несвоєчасне подання, вказування недостовірних відомостей під час заповнення або ж взагалі неподання чиновником електронної декларації тягне за собою адміністративну та кримінальну відповідальність.

Стаття 172-6 Кодексу України про адміністративні правопорушення передбачає таке:

– несвоєчасне подання декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування тягне за собою накладення штрафу від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян»;

– неповідомлення або несвоєчасне повідомлення про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента або про суттєві зміни у майновому стані тягне за собою накладення штрафу від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян»;

– дії, передбачені частиною першою або другою, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за такі ж порушення, тягнуть за собою накладення штрафу від ста до трохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією доходу чи винагороди та з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю строком на один рік;

– подання завідомо недостовірних відомостей у декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, тягне за собою накладення штрафу від однієї тисячі до двох тисяч п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян» [3].

Звернувши увагу на диспозицію цієї статті, можна сказати, що відповідальність тут настає за будь-яких умов, незалежно від причин недотримання встановлених законодавством строків, але насправді це не так. Відповідно до статті 9 КУпАП, головною підставою притягнення особи до адміністративної відповідальності є наявність вини у формі умислу або необережності. Цей факт має бути доведено в суді. Враховуючи вимоги ЗУ «Про запобігання корупції», де вказано, що система декларування є виключно електронною, звернемось до статті 251 КУпАП, згідно якої показання технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису можуть виступати доказами в справі про адміністративне правопорушення. Юристи радять фіксувати порушення системи під час заповнення електронних декларацій. Також слід звер-

нути увагу, що відповідно до закону, потрібно «вжити всіх необхідних заходів», тому необхідно щоразу, коли відбувається відмова системи, фіксувати цей факт.

Статтею 366-1 Кримінального кодексу України передбачена і кримінальна відповідальність за «подання суб'єктом декларування завідомо недостовірних відомостей у декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, передбаченої Законом України «Про запобігання корупції», або умисне неподання суб'єктом декларування зазначеної декларації караються штрафом від двох тисяч п'ятисот до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадськими роботами на строк від ста п'ятдесяти до двохсот сорока годин, або позбавленням волі на строк до двох років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років» [4].

Головною ознакою вчинення кримінального злочину є саме умисел, тобто усвідомлене небажання порушником подавати декларацію. Визначним фактом є доведення вини порушника, що в цьому разі є практично неможливим. Адже кримінальна відповідальність настає за тієї умови, що декларантом не було вчасно подано декларацію, після чого цей факт виявило НАЗК і в письмовій формі звернулось до суб'єкта декларування щодо усунення цих порушень. І якщо в десятиденний строк усе-таки не було подано декларацію, то лише тоді настає кримінальна відповідальність, але за умови, що буде доведено умисел. Якщо декларація не була подана в зв'язку із перебоями в роботі сайту НАЗК, потрібно зібрати докази, що підтверджують відсутність умислу. Такими доказами можуть служити листи, надіслані до НАЗК, про технічну несправність єдиного державного реєстру декларацій та неможливість з цієї причини подати декларацію вчасно. Ці листи мають бути з відмітками про прийняття відділом діловодства НАЗК, або ж мають бути копії чеків про надсилання таких листів. Також доказом слугуватимуть витяги та роздруківки (Print Screen) з сайту НАЗК з написами про те, що на Сайті проводяться технічні роботи / сайт не працює; відеозаписи з невдалими спробами декларанта зайти на сайт.

Відповідальність посадовців за неналежне виконання або невиконання своїх службових обов'язків, що завдало істотної шкоди охоронюваним законом правам, свободам та інтересам громадян, державним чи громадським інтересам або інтересам окремих юридичних осіб, передбачена статтею 367 Кримінального кодексу України.

Вона передбачає штраф від двохсот п'ятидесяти до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправні роботи на строк до двох років, або обмеження волі на строк до трьох років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.[4]

Згідно з цією статтею, службова недбалість виявляється у невиконанні такого службового обов'язку, як невчасне подання або взагалі неподання декларації, що призводить до порушення охоронюваних законом прав та інтересів громадян, державних та громадських інтересів і зважаючи на те, що чиновники отримують заробітну плату з коштів платників податків і здійснюють функції та повноваження держави, вважаємо дійсно справедливим те, що суспільство має право знати про рівень їх доброчесності та пересвідчитися, що джерела їх доходів – законні, а майно – набуто за чесно зароблені кошти.

Висновки і пропозиції. Безумовно, можна констатувати факт, що електронне декларування це позитивний крок у напрямі боротьби з корупцією, адже з'являється ймовірність того, що особи, які незаконно збагачуються за державні кошти, понесуть відповідне покарання. Але тоді виникає питання: чи буде політична воля для розслідування справ, що пов'язані з е-декларуванням, та чи зможе наша «недеформована» система правоохоронних органів та новостворені антикорупційні органи дійсно адекватно відреагувати та притягти до відповідальності винних? На нашу думку, кожен свідомий громадянин нашої держави зобов'язаний внести свій внесок у боротьбу з корупцією. Це можливо шляхом перевірки декларацій чиновників, надсилання інформації щодо невідповідності декларацій цих осіб до НАЗК, «змушуючи» антикорупційні органи помітити факт порушення.

В процесі дослідження ми дійшли висновку, що порушення законодавства щодо електронного декларування тягне за собою адміністративну та кримінальну відповідальність.

Виявлено, що під час заповнення декларацій виникають технічні несправності сайту, в зв'язку з цим нами були запропоновані дії, що дають змогу суб'єктам декларування забезпечити свої законні права.

Отже, дослідивши адміністративну та кримінальну відповідальність за порушення чинного законодавства щодо електронного декларування, ми дійшли висновку, що існує ряд недоліків в цій галузі. Найбільшим з них – є відсутність переліку поважних причин неподання декларації, що звільняють від юридичної відповідальності. На нашу думку, ці причини мають бути вказані в законодавстві.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 ВВР України, 2016 №4.
2. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII. Відомості Верховної Ради України. 2014. № 49. Ст. 2056.
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7.12.1984 №8074-10. Відомості Верховної Ради України. 1984. ст. 212–21. URL: // <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.
4. Кримінальний Кодекс України від 5 квітня 2001. Відомості Верховної Ради України, 2001, № 25-26, ст.131. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
5. Ковриженко Д. Декларування активів та інтересів: досвід країн ЄС. Запобігання конфлікту інтересів та корупції в депутатській діяльності: досвід країн ЄС та пропозиції для України. К., 2011. С. 29–36.
6. Беззуб І. Впровадження електронного декларування доходів держпосадовців в Україні. Громадська думка про правотворення. 2016. № 4. С. 4–13.
7. Федчишин Ю. Електронна зброя українців / Ю. Федчишин. URL: <https://tsn.ua/blogi/themes/law/elektronna-zbroya-ukrayinciv-612058.html>.
8. Національне агентство з питань запобігання корупції: за порушення законодавства щодо е-декларування передбачено відповідальність. Офіційний сайт Національного агентства з питань запобігання корупції. URL: <https://nazk.gov.ua/news/nazk-za-porushennya-zakonodavstva-shchodo-e-deklaruvannyaperedbacheno-vidpovidalnist>.